

Prof. zw. dr hab. med. JERZY T. MARCINKOWSKI
Kierownik Katedry Higieny i Epidemiologii, Collegium Medicum,
Instytut Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Zielonogórski
Tel. 505-545-057 lub 603-223-198
e-mail: j.marcinkowski@inz.uz.zgora.pl

Zielona Góra, dnia 15.06.2023 r.

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

na stopień doktora nauk o zdrowiu

mgr Katarzyny Gryko

**pt. „Postawy studentów Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku
wobec innych narodów i mniejszości”**

(promotor: prof. dr hab. n. med. Elżbieta Krajewska-Kulak)

wydana zgodnie z pismem z dnia 02.06.2023 r. Prof. dr hab. Sławomira J. Terlikowskiego
Dziekana Kolegium Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku

Podjęty temat badawczy jest niezmiernie aktualny i ważny w obszarze zdrowia publicznego – a także wobec narastającego problemu obecności „innych” w dotychczas dość jednolitym kulturowo społeczeństwie polskim, w którym problem traktowania osób innych narodowości, czy barwy skóry, może nabrzmiwać.

Zamieszczony na początku rozprawy „Spis treści” jest dostatecznie szczegółowy i sporządzony w pełni poprawnie.

„Wykaz użytych skrótów” zawiera ich 13; zostały one prawidłowo opracowane – z objaśnieniami w języku polskim i angielskim.

Oceniana rozprawa doktorska jest ponadprzeciętnej objętości (liczy bowiem ogółem aż 258 stron starannego wydruku komputerowego) o typowym układzie: „Wykaz skrótów”, „I. Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce”, „II. Wybrane aspekty stereotypizacji i

stygmatyzacji”, „III. Wybrane aspekty problemu dyskryminacji innych narodów oraz mniejszości”, „IV. Informacje o studentach zagranicznych studiujących na UMB”, „V. Założenia i cel pracy”, „VI. Materiał i metoda”, „VII. Wyniki”, „VIII. Weryfikacja hipotez”, „IX. Dyskusja”, „X. Wnioski i postulaty”, „XI. Wytyczne sprzyjające zwiększeniu tolerancji i empatii polskich studentów Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku”, „XII. Streszczenie w języku polskim”, „XIII. Streszczenie w języku angielskim”, „XIV. Piśmiennictwo”, „XV. Wykaz tabel”, „XVI. Aneks”.

W rozdziale: „I. Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce” bardzo szczegółowo omówiono problemy - definicje, rozumienie, aspekty prawne „etnos”, wymieniono też i następnie szczegółowo opisano mniejszości narodowe i etniczne żyjące w Polsce, podano dane z Narodowego Spisu Powszechnego (2021 r.), podsumowując cechy charakterystyczne: biologiczne, fizjologiczne oraz środowiskowe takie jak rasa, pokrewieństwo, pochodzenie. W ramach szczegółowych opisów mniejszości narodowych podano też ich zaangażowanie w kultywowaniu własnej kultury. Czytając: „Rosjanie mieszkający w Polsce wywodzą się głównie z kolejnych fal migracyjnych, w ramach, których przybywali do Polski: w okresie rozbiorów, po rewolucji październikowej, w okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz po rozpadzie Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich”, recenzent wrócił do podawanej przez doktorantkę informacji: „Kolejnym aktem prawnym jest Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 roku o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (...) jej przodkowie zamieszkiwali obecne terytorium Rzeczypospolitej Polskiej od co najmniej 100 lat;”. Wszak rozpad ZSRR nie nastąpił przed 100 laty, ale faktycznie Rosjanie byli tu już od tak dawna... ot, taka refleksja na marginesie. Rozdział jest przejrzysty, treści ułożone logicznie i dają interesujący a wręcz fascynujący obraz problemu.

W rozdziale: „II. Wybrane aspekty stereotypizacji i stygmatyzacji” wyjaśniono przystępnie i poprawnie szereg terminów bliskoznacznych dla piętna i piętnowania, jak: stygmat społeczny (stygmatyzowanie), uprzedzenia, stereotypizacja, dyskryminacja i wiele innych – przez co usystematyzowana struktura tego rozdziału jest wartościowa dla edukacji w tym zakresie.

W rozdziale: „III. Wybrane aspekty problemu dyskryminacji innych narodów oraz mniejszości” zawarto ważne zdanie: „W tym miejscu warto wspomnieć o powiązanim z powyższym problemie rasizmu, czyli uprzedzeniach i dyskryminowaniu osób w oparciu wyłącznie o ich przynależność rasową. Powyższe nabiera znaczenia zwłaszcza, że w ostatnim czasie nasileniu ulegają procesy migracyjne. Z jednej strony nasilają się procesy

pozyskiwania siły roboczej, a z drugiej - procesy integracyjne sprzyjają przemieszczaniu się ludzi poszukujących zatrudnienia ze Wschodu na Zachód. W ten sposób wzrasta liczba migrantów zarobkowych przede wszystkim z Białorusi i Ukrainy oraz krajów azjatyckich”. Interesujący wizerunek Polaka rysuje się w zdaniach: „W kontekście omawianych problemów ciekawe wydają się być wyniki badania CBOS przeprowadzone w roku 2016 na reprezentatywnej próbie 937 dorosłych Polaków wykazało, że 88% Polaków (88%) uważało się za patriotów [12] (...) Okazało się także, że po 76% Polaków uważało, że powinno się kupować przede wszystkim polskie produkty i nie powinno sprzedawać ziemi obcokrajowcom. Również 76% wyraziło przekonanie, że naród polski był w dziejach krzywdzony częściej niż inne, 73%, że Polacy w przeszłości postępowali szlachetniej niż inne narody, a 44%, że Polacy mają więcej wartościowych cech niż inne narody [12]. Osiedlaniu się obcokrajowców w Polsce przeciwnych było 73% ankietowanych, zatrudnianiu, bo odbierają pracę Polakom – 43%, a 10% sądziło, że Polki i Polacy nie powinni wiązać się z osobami innej narodowości”. Z pewnością nadal trwają inne badania dotyczące problemu a wyniki tego doktoratu stanowią znakomity materiał porównawczy.

W rozdziale: „IV. Informacje o studentach zagranicznych studiujących na UMB” informacje o UMB są nie tylko oficjalne, ale też ciepłe, z emanacją pewnej dumy możliwości pracy na tej uczelni. Recenzent zainteresowany tematem, widząc już wcześniej w bazie artykułów naukowych PubMed wiele wspólnych prac Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku (UMB) z uniwersytetami sąsiednich państw, zajrzał do strony internetowej https://www.umb.edu.pl/wspolpraca_miedzynarodowa [dostęp 11.06.2023], znajdując tam aż 69 uczelni całego świata, z którą UMB ma współpracę. Jest to znakomita wizytówka tej Uczelni a doktorat z ww. rozdziałem (gdzie podaje się wspólne projekty badawcze, czy umowy dotyczące wymiany studentów tj. Erasmusa) i tematyką pracy wpisuje się niejako w promocję UMB. Interesująco przedstawiają się najnowsze cytowane poniżej dane świadczące o wzrastającej liczbie nie tylko cudzoziemców studiujących w Polsce, ale też o konieczności pracy nad mentalnością Polaków, gdyż w massmediach pojawiają się już od pewnego czasu informacje o atakach na studentów o innej barwie skóry, ale nawet białych, mówiących innymi językami. „Z raportu ‘Studenci zagraniczni w Polsce 2022’ wynika, że w poprzednim roku akademickim studentów zagranicznych było blisko 89,5 tys. i pochodzili ze 180 krajów. To ponad 4,7 tys. studentów więcej niż rok wcześniej. Zagraniczni studenci stanowią obecnie ponad 7,3% ogółu studiujących w naszym kraju” [52]. Wśród wielu omawianych w tym rozdziale interesujących problemów znajdują się różne formy pomocy, np. „W roku 2020

Dział Współpracy Międzynarodowej zakończył prace nad aplikacją MyMUB, która ułatwi funkcjonowanie i aklimatyzację osobom z zagranicy na naszej Uczelni. Aplikacja jest całkowicie darmowa”. Recenzent z zainteresowaniem obejrzał: [Uniwerytet Medyczny w Białymstoku. Aplikacja mobilna myMUB. \(umb.edu.pl\)](http://Uniwerytet_Medyczny_w_Białymstoku._Aplikacja_mobilna_myMUB._(umb.edu.pl)) I jedno z kolejnych sformułowań zamieszczonych w doktoracie, będących też znakomitą wizytówką uczelni: „Dotychczas Uniwersytet Medyczny w Białymstoku został ujęty na listach 12. międzynarodowych rankingów Uczelni wyższych. Władze uczelni planują na UMB stworzyć jednostkę, jakiej nie ma żadna uczelnia w Polsce. Będzie ono skupiać i integrować absolwentów uczelni z Polski i Świata”.

W rozdziale: „V. Założenia i cel pracy” podano bardzo ciekawe i zastanawiające fakty, jak np.: „Badanie CBOS z 2021 roku wykazało, że najbardziej lubianym narodami są Czesi (63%), Włosi (62%), Słowacy (61%), Amerykanie (60%), Węgrzy (60%), Hiszpanie (57%), Chorwaci (55%), Norwedzy (54%), Anglicy (52%) i Francuzi (50%). W największym odsetku niechęć przeważa do Arabów (46%), Romów (42%), Rosjan (35%) i Rumunów (31%) [91]”. Dane te, zapewne jeszcze sprzed agresji Rosji na Ukrainę, pewnie się zmieniają, gdyż w polskim społeczeństwie też zachodzą przemiany, co nie oznacza, że na bardziej korzystne – to takie rozważania recenzenta na marginesie. Cel główny i cele szczegółowe zostały określone precyzyjnie. Bardzo ciekawie przedstawiono 14 pytań badawczych i bardzo optymistycznie brzmiące „Hipotezy badawcze”.

Treść rozdziału: VI. Materiał i metoda” wskazuje na to, że rozprawa doktorska spełnia wszystkie warunki pracy badawczej bo: „Na prowadzenie badań uzyskano zgodę Komisji Bioetycznej Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku; R-I-002/255/2013.(...). Badania zasadnicze poprzedzono badaniami pilotażowymi w grupie 50 osób, w celu sprawdzenia jasności zawartych w kwestionariuszu ankietowym pytań. Zasadnicze badania przeprowadzono w grupie 1950 studentów polskich oraz 150 studentów zagranicznych z różnych kierunków medycznych UMB”. Dalej podano istotne fakty dotyczące metodologii badań: „W badaniu zastosowano metodę sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem: →autorskiego kwestionariusza ankietowego dla studentów polskich, →autorskiego kwestionariusza ankietowego dla studentów zagranicznych, →standaryzowanego Kwestionariusza Rozumienia Empatycznego Innych Ludzi (KRE) wg Węglińskiego, →standaryzowanej Skala Satysfakcji z Życia (SWLS - The Satisfaction with Life Scale), Dienera, Emmons, Larsena, Griffina, w polskiej Juczyńskiego”. Zwracają uwagę dwa kwestionariusze autorskie w tym m.in. uwzględniające pytania: „wyznanie religijne, uważanie

się za osobę wierzącą i praktykującą” – co jest niewątpliwą wartością pracy oraz dwa pozostałe, uznane w świecie nauki. Wszystkie kwestionariusze omówiono szczegółowo i wyczerpująco. Podano wszystkie istotne fakty odnoszące się do materiału badawczego, a mianowicie: „W analizowanej grupie przeważały kobiety stanowiąc ponad 79% wszystkich ankietowanych studentów. Wynika to przede wszystkim ze specyfiki analizowanych kierunków studiów, a w równym stopniu cenne są wypowiedzi osób płci żeńskiej i męskiej”. Te dane są też ważną informacją dotyczącą demografii tych kierunków studiów. „Jako osoby wierzące i praktykujące zadeklarowało się 65,2% badanych studentów, 18,5% opowiedziało się, że nie są osobami wierzącymi i praktykującymi, zaś 16,3% badanych miało problem z jednoznaczną deklaracją w tej kwestii. Analizując wyniki pod kątem wyznania religijnego wśród studentów większość była wyznania katolickiego (80%) oraz prawosławnego (10%). Także dość duża grupa respondentów (8,3%) odpowiedziała, że jest niewierząca. Okazało się, że uczestnikami badania byli także wyznawcy Pastafarianizmu, czy Satanizmu laveyańskiego (filozoficzny). Interesujące byłyby wyniki dotyczące osób odrębnych wyznań.

W rozdziale „VII. Wyniki” znajduje się ważne zdanie początkowe podsumowujące: „W opinii największej grupy studentów z Polski (46,7%) Polacy są narodem tolerancyjnym, ale w zależności od zaistniałej sytuacji. Nieco mniejszy, ale dość duży odsetek studentów z Polski (38,1%) uważał jednak Polaków za naród nietolerancyjny. Odmienne stwierdzili studenci zagraniczni, którzy w większości uważali Polaków za naród nietolerancyjny (52%)”. Dalej podano: „Większość studentów z Polski (85,6%) uważała, że można czuć się związanym jednocześnie z dwoma krajami (dwie ojczyzny). Podobnie stwierdziło 100% studentów zagranicznych”. Ten wynik może być też znakiem czasów, gdyż przy obecnej globalizacji obywatele świata odczuwają pewnego rodzaju kosmopolityzm. Ciekawe wyniki to: „Znajomość osób należących do mniejszości narodowych lub etnicznych zadeklarowało 58,2% badanych studentów polskich i 100% obcokrajowców” oraz wynik: „W kwestii czy osoby mieszkające na stałe w Polsce, które nie są Polakami, powinny jak najszybciej przyjąć polską kulturę i język, jako własne na nie wypowiedziało się 51,1% badanych studentów z Polski oraz 99,3% studentów obcokrajowców”. Może to świadczyć jednak o izolacji czy potrzebie odrębności narodowej polskich studentów od obcokrajowców i vice versa – rozważa recenzent. Zaciekawiają wyniki: „Opinie respondentów w kwestii, czy każda religia jest tak samo dobra, jeśli tylko pomaga człowiekowi jak najlepiej przeżyć życie były zgodne, bowiem uważało tak 70,4% studentów z Polski i 98,7% zagranicznych” oraz wniosek: „Ankietowani z Polski najczęściej (35,7%) zgadzali się ze stwierdzeniem, że Bóg czczony w

różnych religiach, niezależnie od tego, jak go nazwiemy – Jahwe, Allah itp. – to tak naprawdę ten sam Bóg, w przeciwieństwie do studentów obcokrajowców, którzy mieli w tej kwestii problem z jednoznaczną odpowiedzią (59,3%). Wykazano w tej kwestii różnice istotne statystycznie jedynie w grupie polskiej w zależności od kierunku studiów, a ich brak w grupie obcokrajowców”. Czy te wnioski mogą być dowodami na zamknięcie studentów we własnych religiach? „Fakt posiadania w akademiku sąsiada będącego członkiem mniejszości narodowych był obojętny dla 64,2% studentów z Polski oraz 79,3% obcokrajowców” a także szereg kolejnych wyników dotyczących współżycia społecznego wydają się pozytywne. Kolejne ciekawe wyniki to: „O tym, że żona/mąż powinni być podobni do badanych ze względu na poglądy polityczne przekonanych było 47,6% studentów z Polski, a nie zgadzało się z tym 52% obcokrajowców”. Na marginesie ciekawe będą podobne badania z zadaniem tego pytania w sytuacji obecnie znacznej polaryzacji poglądów politycznych Polaków i możliwości konfliktów z tego powodu w rodzinach. Kolejne ciekawe i zastanawiające wyniki to: „W grupie studentów polskich największą sympatią darzyli oni Hiszpanów (49%) i Amerykanów (46,5%). Obojętność przejawiali najczęściej wobec Wietnamczyków (61,5%) i Chorwatów (61,4%), a niechęć wobec Rosjan (48,3%) i Arabów (37,3%)” oraz „W grupie studentów zagranicznych największą sympatią darzyli oni Ukraińców (50,7%) i Hiszpanów (43,3%). Obojętność przejawiali najczęściej wobec Amerykanów (80,7%) i Czechów (80%), a niechęć wobec Rosjan (18%) oraz Austriaków i Romów (po 16%)”. Recenzent zastanawia się nad tym, czy wyniki te wynikają z doświadczeń osobistych kontaktów z osobami mieszkającymi w danych krajach? Czy tylko jest to pogląd ogólny? Dalej zastanawiają wyniki: „Większość (64,7%) badanych studentów zagranicznych studiujących w Polsce zadeklarowała, że jest zadowolona ze studiowania w Polsce. Problem z jednoznaczną deklaracją miało 35,3% badanych” – czy to stanowi przestrzeń do działań na uczelni w kierunku poprawy poziomu zadowolenia tych studentów? „Najwięcej badanych twierdziło, że głównym powodem wyboru UMB była opinia, iż jest to dobra Uczelnia (51,3%) i fakt, iż wybierali się tutaj na studia ich koledzy (26,7%)”. Ten wynik może wskazywać na znaczenie informacji chyba zawartych w Internecie o uczelniach w Polsce – czy jednak o zdobywaniu informacji inną drogą? „Problem z jednoznaczną deklaracją, czy pozostaną w Polsce po zakończeniu studiów miało 60% studentów”. Ten wynik nie pokazuje grupy stanowiącej pozostałe 40% - co deklarują? Odnośnie wyniku: „Studia na UMB swoim znajomym poleciło by 66,7% badanych studentów” – to bardzo pozytywna informacja dla opinii o UMB! „Większość badanych (44%) twierdziła, że nie słyszeli wyzwisk pod swoim adresem ze strony polskich studentów. Z czymś takim zetknęło się 4% obcokrajowców”. Jednak czy te

4% to niewiele, ale może jednak dużo – ciekawe jak te dane zmieniają się w miarę upływu czasu. „Większość badanych (64,7%) twierdziła, że czasami zdarza się im słyszeć miłe słowa od polskich studentów. Z czymś takim zetknęło się 22,7% obcokrajowców”. To dość pozytywny dla Polaków wniosek. „Większość badanych (98,1%) twierdziła, że nigdy nie mieli naruszonej nietykalności cielesnej. Z czymś takim zetknęło się jednak 1,3% obcokrajowców”. Jednak te 1,3% może przerażać już dziś, a co będzie dalej? „Większość badanych (64,7%) podała, że nie zdarzyło się im odczuć znieważenia od Polaków spoza Uczelni” oraz „Większość badanych (50%) twierdziła, że czasami zdarza się im otrzymać pomoc od Polaków spoza Uczelni, a często otrzymywało ją 36,7% badanych”. Czy to może być „wizytówka” mieszkańców Białegostoku?

Z faktów podanych w rozdziale „VIII. Weryfikacja hipotez” wynika, że na 11 hipotez jedynie jedna, jak zauważa sama doktorantka: „8. Studenci mają wysoki poziom empatii i satysfakcji z życia bez względu na kierunek studiów”, nie została potwierdzona a pozostałe w pełni lub częściowo.

Uwagi odnośnie rozdziału „IX. Dyskusja” – to jednoznaczne stwierdzenie, że cała dyskusja poprowadzona jest prawidłowo – uwypuklono własne wyniki na tle wielu innych badań.

Uwagi odnośnie rozdziału „X. Wnioski i postulaty” to stwierdzenie, że przedstawione wnioski w pełni odpowiadają na założone cele badań a też całość pracy wyjaśnia recenzentowi zadawane podczas analizy wyników pytania/wątpliwości, które już zamieszczał pod każdym z problemów w czasie analizy tekstu tego doktoratu.

Niezmiernie ważną częścią doktoratu jest rozdział „XI. Wytyczne sprzyjające zwiększeniu tolerancji i empatii polskich studentów Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku” - wszystkie zawarte tam propozycje i postulaty opracowane na podstawie tego doktoratu, z pewnością mogą się stać podstawą dla władz Uczelni, ale też studentów, do działań czy nawet organizacji pomocowych poprawiających relacje międzyludzkie nie tylko na uczelni ale też w całym naszym kraju. Być może dokładniejsza ocena poszczególnych wydziałów podawana w tabelach będzie wskazówką, gdzie sytuacja studentów spoza Polski wymaga szczególnej poprawie.

Rozdziały „XII. Streszczenie w języku polskim” i „XIII. Streszczenie w języku angielskim” zostały opracowane poprawnie – ale byłyby bardziej wyraziste gdyby nadać im

postaci streszczeń strukturalnych z następnymi kolejnymi częściami: wstęp, cel pracy, materiały i metody, wyniki i wnioski.

Rozdział „XIV. Piśmiennictwo” zawiera odpowiednią dla rozprawy doktorskiej liczbę pozycji piśmiennictwa, bo 134. Zostały one ułożone według kolejności alfabetycznej nazwisk autorów. Wiele pozycji piśmiennictwa jest anglojęzycznych i pochodzi z renomowanych czasopism. Piśmiennictwo zostało prawidłowo dobrane od strony zakresu tematycznego podjętych badań. Poza drobnymi uwagami, dotyczącymi kilku pozycji, rozdział ten został opracowany w pełni poprawnie.

Rozdział „XV. Wykaz tabel” zawiera tytuły aż 110 tabel, co jest pokaźną liczbą; warto by jeszcze dodać numery stron na których poszczególne tabele występują, co ułatwiłoby czytelnikowi ich wyszukiwanie.

Rozdział „XVI. Aneks” zawiera: „Zgoda Komisji Bioetycznej”, „Kwestionariusz ankiety autorskiej dla studentów polskich”, „Kwestionariusz ankiety autorskiej dla studentów zagranicznych”, „Kwestionariusz rozumienia empatycznego innych ludzi (KRE)” i „Skala satysfakcji z życia (SWLS)” – czyli zawiera wszystkie istotne załączniki.

Uwagi ogólne: Bardzo ciekawa jest propozycja doktorantki w której wyszczególnia ważne pozycje pt. „Przydatna literatura”, „Pozycje książkowe”, „Pozycje filmowe” nie tylko dla zainteresowanych tematem tolerancji ale też dla wszystkich – także do wykorzystania w edukacji polskich dzieci. Pozytywem jest zamieszczanie przed wieloma rozdziałami odpowiednich cytatów, które dają zogniskowane światło na treść. Poza drobnymi tzw. literówkami, czy nie podawaniem imienia autora przed cytowaniem w tekście pracy, praca jest doskonała pod każdym względem.

PODSUMOWANIE I WNIOSEK

Należy podkreślić, że oceniana rozprawa doktorska Katarzyny Gryko pt. „Postawy studentów Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku wobec innych narodów i mniejszości” dotyczy bardzo istotnego problemu z obszaru zdrowia publicznego, edukacji i polityki państwa o czym świadczyć może m.in. fakt, że także na Platformie edukacyjnej Ministerstwa Edukacji i Nauki RP przedstawiono temat „Postawy społeczeństwa polskiego wobec mniejszości narodowych oraz wobec innych narodów” [Postawy społeczeństwa polskiego wobec mniejszości narodowych oraz wobec innych narodów - Zintegrowana Platforma Edukacyjna \(zpe.gov.pl\)](#) [dostęp: 14.06.2023 r.]. Przy tym rozprawa doktorska została przedstawiona przejrzyście i nowocześnie, pobudziła do komentarzy i

zapytań zamieszczanych w całym przedstawionym tekście recenzji. Autorka, pomimo wskazywanych powyżej a poczynionych z obowiązku recenzenta drobnych uchybień, wykazała się bardzo dobrym opanowaniem warsztatu pracy naukowej – co przejawia się wysoką jakością merytoryczną rozprawy doktorskiej. Wnioski wynikające z przedstawianej rozprawy doktorskiej są bardzo ważne – i dlatego rozprawa doktorska powinna być opublikowana w krótkim czasie w bibliotece cyfrowej dla wykorzystywania wynikających z niej wniosków w materiałach edukacyjnych. Ponadto w pracy widać duży mozół Doktorantki, przejawiający się tym, że musiała włożyć sporo wysiłku w staranność redakcyjną rozprawy, liczne i o ciekawej edycji tabele, obszernie i wyczerpujące omówienie wyników badań własnych oraz dogłębną dyskusja z uwzględnieniem wyników badań własnych i wyników badań innych autorów. Przy tym, co bardzo istotne, widać wysoką jakość efektu końcowego w postaci wniosków, które powinny stać się przyczynkiem do poprawy polityki dotyczącej innych narodów i mniejszości w Polsce. Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska jest bardzo ciekawa i wysoce użyteczna społecznie, która spełnia warunki ustawowe określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tj. Dz. U. z 2017 r., poz. 1789). Rozprawa doktorska powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej i umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej – i te wszystkie warunki oceniana rozprawa spełnia i składa się to na wysoką ocenę rozprawy doktorskiej – i dlatego mam pełne i rzetelne podstawy ku temu, aby występować do Wysokiego Senatu Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku o dopuszczenie mgr Katarzyny Gryko Autorki rozprawy na stopień doktora nauk o zdrowiu pt. „Postawy studentów Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku wobec innych narodów i mniejszości” do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Z uwagi na bardzo wysoką wartość badawczą przedstawionej pracy dotyczącej istotnej aktualnej problematyki zdrowia publicznego i niezwykle wyczerpujące omówienie i celność wniosków proponuję wyróżnienie i jak najszybsze udostępnienie w bibliotece cyfrowej Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku.